

Filmhandledning

Sagan om Karl-Bertil Jonssons julafton

Längd: 104 minuter

Ursprung: Sverige 2021

Språk: svenskt tal

Regi: Hannes Holm

Rekommenderas för: årskurs 6- 9

Innehåll

Om Filmhandledningen.....	3
Före filmen	3
Filmen och läroplanen	3
Exempel på mål ur kursplanen	3
Handling	3
Ringa in filmens handling.....	4
Tema: Klasskillnader, ideal och barns rättigheter	5
Tema: Bildspråk och filmiskt berättande	6
Tema: En klassisk berättelse i ny tappning.....	6
Slutdiskussion	7

Om Filmhandledningen

Denna filmhandledning är tänkt att användas som inspiration och stöd vid ett filmsamtal.

De teman som tas upp är förslag på frågeställningar och diskussioner. Du väljer själv vad du vill och hinner ta upp med din klass samt vad som är relevant och intressant för just dina elever.

Före filmen

Barnhemsbarnen i filmen är finska krigsbarn. Ta reda på mer information om de finska barnen som skickades till Sverige under andra världskriget.

Filmen och läroplanen

Sagan om Karl Bertil Jonssons julafton passar utmärkt för att diskutera och problematisera värdegrundsfrågor som individens frihet och integritet, alla människors lika värde, solidaritet mellan människor och individens fostran till rättskänsla, generositet, tolerans och ansvarstagande. Filmen berör tematiskt frågor om utanförskap, klasskillnader och barns rättigheter

Exempel på mål ur kursplanen

Filmen och Lgr22

Bild åk 4-6

- Hur bilder påverkar och förmedlar budskap. Ord och begrepp för att kunna samtala om bilders innehåll, uttryck och funktioner.

Bild åk 7-9

- Ord och begrepp för att kunna läsa, skriva och samtala om bilders innehåll, uttryck och funktioner.

Svenska åk 4-6

- Texter som kombinerar ord, bild och ljud (...). Texternas innehåll, uppbyggnad och typiska språkliga drag.

Svenska åk 7-9

- Lässtrategier för att förstå, tolka och analysera texter från olika medier. Att urskilja texters budskap, tema och motiv samt deras syften, avsändare och sammanhang.
- Texter som kombinerar ord, bild och ljud, och deras språkliga och dramaturgiska komponenter. Hur uttrycken kan samspela med varandra, till exempel i tv-serier, teaterföreställningar och webbtexter.

Samhällskunskap åk 4-6

- De mänskliga rättigheterna och deras betydelse, inklusive barnets rättigheter i enlighet med barnkonventionen. Principen om likabehandling, inklusive skydd mot diskriminering.

Samhällskunskap åk 7-9

- Ungdomars identiteter, livsstilar och välbefinnande och hur detta påverkas, till exempel av socioekonomisk bakgrund (...)

Handling

14-åriga Karl-Bertil förväntas följa i sin pappas fotspår och bli varuhusdirektör. Innan jul jobbar han extra med postsortering och ska se till att alla får sina julklappar. När han blir skjutsad av sin privatchaufför från jobbet träffar han av en slump på Vera, en barnhemsflicka, som kastar sig in i bilen för

att undvika polisen som jagar henne. När Karl-Bertil ser samhällets orättvisor på närmare håll blir han påmind om sin idol Robin Hoods ledord: att ta från de rika och ge till de fattiga.

Karl-Bertil vågar till slut skrida till verket med den plan som börjat växa i hans huvud. I postsorteringen smugglar han ner paket adresserade till rika personer i en särskild säck. På julafton beger han sig iväg. Utklädd till tomte delar han ut paketen till samhällets bottenskikt. När hans pappa Tyko får veta vad hans son har gjort blir han utom sig av ilska.

Vera bor på ett barnhem för finska krigsbarn. Föreståndaren fru Hedkvist kämpar ensam för att ge barnen en dräglig tillvaro trots brist på pengar, vatten och medicin. Till slut blir hon desperat och nappar på ett erbjudande från en viss doktor Wentzel som är intresserad av att adoptera Veras sjuka lillasyster Esther. På så sätt skulle hon i alla fall få en summa pengar att hjälpa de andra barnen med.

Tyko får veta att han av misstag är bidragsgivare till barnhemmet där Vera och

hennes syster bor. Han tilldelas på grund av detta ett pris som årets välgörare.

Priset delas ut på en välgörenhetsgala och fru Hedkvist har kommit överens med dr Wentzel om att Esther i hemlighet ska adopteras bort denna kväll. Karl-Bertil och Vera hittar ett brev från Veras mamma som blir ett bevis på att hon fortfarande lever. På välgörenhetsgalan hinner Vera i tid för att avslöja komplotten och rädda sin syster.

Tyko följer med till var och en av de rika människor som blivit av med paket för att se till att hans son ber om ursäkt för vad han gjort. Deras rundtur förvandlas till ett segertåg när Karl-Bertil bemöts som en hjälte med stort hjärta. Alla upplever det som att han har befriat dem från onödiga prylar de egentligen inte ville ha. Tyko ändrar också uppfattning; det kanske inte är fel att visa lite generositet.

Ringa in filmens handling

Du kan tillsammans med dina elever närma dig filmens handling på flera olika sätt. Ett sätt är att ställa öppna frågor om karaktärer, händelser och nyckelscener. Ett annat sätt är att ni tillsammans i klassen ritar upp alla karaktärer med streckgubbar och kartlägger de olika karaktärernas relation till varandra med ord, teckningar och pilar.

Vilken är filmens huvudperson(er)? Vilka biroller finns? Hur känner de olika karaktärerna varandra? Hjälper de varandra på något sätt? Ställer de till problem för varandra? Vad har de olika karaktärerna för önskingar och drömmar? Och så vidare. På så sätt kommer ni även åt filmens handling i stora drag.

Tema: Klasskillnader, ideal och barns rättigheter

Karl- Bertil Jonssons idol är Robin Hood som tar från de rika och ger till de fattiga. Som son till en varuhusdirektör är Karl- Bertil själv en av de rika. Detta sätter honom i en konfliktfylld situation. Hur ska han bete sig för att inte svika sina ideal? Ska han behöva ta från sig själv och familjens vänner?

- Ge exempel från filmen där Karl- Bertil försöker leva upp till sina ideal. Vad händer? Vilka hamnar han i konflikt med? Varför då?

Karl- Bertils pappa har helt andra ideal. Han blir upprörd när han får veta att han av misstag råkat skänka pengar till ett barnhem. Han ser först till att dessa pengagåvor stoppas omedelbart men ändrar sig plötsligt.

- Vilka ideal försöker Tyko leva upp till?
- Vad är det som får honom att ändra sig angående givandet? Varför vill han fortsätta vara månadsgivare? Vad säger detta om honom?

Tyko Jonsson blir utsedd till årets välgörare på grund av sitt (av misstag) månatliga givande till barnhemmet. När fru Hedkvist får höra detta blir hon ställd. Hon hade först trott att det var hon som blivit utsedd till årets välgörare.

- Diskutera valet av årets välgörare. Varför tror ni att man hade utsett Tyko Jonsson och inte Fru Hedkvist?

Vera och Karl-Bertil stjälar båda två från andra.

- Hur blir de bemötta när de stjälar? Vad finns det för skillnader och likheter i hur de blir bemötta. Varför då? Diskutera.

Vera, Esther och deras barnhemsvänner är inte myndiga, de är fattiga och skilda från sina föräldrar. På det sättet är de i en mycket utsatt situation.

- Ge exempel på scener där vi får uppleva Vera och Esthers utsatthet. Vad händer? Varför blir det så? Hur agerar Vera i situationen?

FN:s konvention om barns rättigheter, eller barnkonventionen som den också kallas, innehåller 54 artiklar om mänskliga rättigheter för barn. Bland annat står det i artikel 2 att alla barn har samma rättigheter och lika värde.

- Ge exempel på hur de vuxna i filmen inte lever upp till artikel 2 i Barnkonventionen.

Barns rättigheter har historiskt stärkts allt mer. 2020 gjordes Barnkonventionen till lag i Sverige, istället för att bara vara en riktlinje.

- Sagan om Karl-Bertil Jonssons julafton utspelar sig på 1940-talet. Ta reda på när Barnkonventionen författades. Fanns den på Karl-Bertil tid?

Tyko Jonsson förändras i slutet av filmen när han och hans son åker runt för att be om ursäkt för paketen som Karl-Bertil stulit.

- Varför förändras Tyko tror du? Börjar han tro på Karl-Bertils övertygelse att ta från de rika och ge till de fattiga, eller handlar det mer om att han gillar de andras hyllningar av hans son? Vad tror du? Ger filmen några ledtrådar?

Tema: Bildspråk och filmiskt berättande

Filmen har två parallella handlingar. Den ena handlingen handlar om hur Karl-Bertil strävar efter att leva upp till sina ideal trots att han tillhör överklassen, om hans dristiga tilltag att ta de rikas paket och dela ut dem till behövande. Den andra handlingen handlar om Veras kamp som barnhemsbarn och hur hon försöker rädda sin lillasyster Esther från att bli bortadopterad.

- Diskutera hur berättelserna går in i varandra och påverkar varandra. Vilken roll har Karl-Bertil i Veras kamp? Vilken roll har Vera för Karl-Bertils strävan?

I film använder man sig ofta av kontraster. Det kan handla om hur två centrala karaktärer står i motsatsförhållande till varandra eller hur miljöer som filmen utspelar sig i skiljer

sig mycket åt. I ett scenbyte får vi till exempel se hur soppa slevas upp till fattiga i ett soppkök ute på stan för att sedan bytas till en scen där det slevas upp glögg till de rika på Tyko och hans frus glöggbjudning i en vacker salong.

- Kan du komma på fler kontraster eller motsatsförhållanden i filmen? Tänk utifrån karaktärerna, miljöerna eller specifika scenbyten.

I en scen sätter sig Vera vid pianot och spelar och sjunger en sång. I filmen klipps svartvita fotografier (arkivbilder) in av finska krigsbarn som funnits på riktigt.

- Hur upplever du den här sekvensen i filmen? Känns det konstigt att de svartvita fotografierna dyker upp och bryter av? Eller förstärker de berättelsen eller en känsla i filmen? I så fall på vilket sätt då?

Varför kom det finska krigsbarn till Sverige under andra världskriget?

- Leta upp information och lär er mer om denna del av Sveriges och Finlands historia.

Dr Wentzel och hans fru är barnlösa och vill gärna adoptera Esther. I scenerna där Dr Wentzel är med och pratar om en eventuell adoption spelas musik i bakgrunden.

- Kommer du ihåg hur musiken lät? Varför spelades den? Vilken känsla ville den förstärka? Diskutera vilken roll musiken har i scenerna.

Tema: En klassisk berättelse i ny tappning

Sagan om Karl Bertil Jonssons julafton finns sen länge som tecknad kortfilm. Författaren,

skådespelaren och komikern Tage Danielsson skrev manus till filmen som regisserades och illustrerades av animatören Per Åhlin. Filmen hade premiär 1975 och har sedan dess visats i SVT varje julafton och räknas idag som en riktig klassiker.

- Ta reda på vad Tage Danielsson och Per Åhlin har gjort mer för filmer.

Många, åtminstone från äldre generationer, har sett kortfilmen väldigt många gånger och kan säga olika citat från filmen. Att göra en spelfilm, med riktiga skådespelare, utifrån samma berättelse gör på det sättet att många bedömer den nya filmen utifrån hur lik den är det tecknade originalet.

- Sök upp bilder från den tecknade kortfilmen och jämför karaktärerna med spelfilmen. Hur är de lika? Hur skiljer de sig åt?

Många av scenerna från den tecknade kortfilmen återkommer kopierade i spelfilmen; ordagrant samma repliker, samma kameravinkel och bildutsnitt.

- Försök hitta några klipp och jämför de olika filmversionerna. Diskutera hur bildutsnitt, bildvinkel och karaktär har efterliknats.

- Diskutera huruvida det är en rimlig måttstock att bedöma en films kvalitet utifrån hur lik den är ett original. Vad utgår du från när du bedömer om en film är bra eller dålig?

Sagan om Karl Bertil Jonssons julafton utspelar sig på 1940-talet men i den nya långfilmen har regissören valt att förlägga slutet av filmen i nutid. Genom att avsluta filmen i nutid får vi lite annat perspektiv på berättelsen.

- Ge exempel på hur vi kan veta att det är nutid i slutet av filmen? Hur tycker du att detta grepp fungerar? Förstärks känslan av att berättelsen är en saga? Hur då? Eller förtras något i berättelsen när vi plötsligt hamnar i nutid? Vadå? Diskutera.

En berättarröst återkommer nu och då i filmen som ett sätt att föra handlingen framåt. I slutet när vi hamnar i nutiden får vi veta vems denna berättarröst tillhör.

- Vem tillhör berättarrösten? Hade upplevelsen av berättelsen förändrats om vi redan från början vetat vems rösten var? Diskutera.

Slutdiskussion

Fanns det någon scen som du tyckte extra mycket om? På vilket sätt då?

Fanns det någon scen du inte tyckte om eller som du tyckte var jobbig att se? På vilket sätt då?

Jämför Karl- Bertil i början och i slutet av filmen. På vilket sätt har han förändrats?

Jämför Vera i början och i slutet av filmen. På vilket sätt har hon förändrats?

Har filmen något budskap? Vilket/vilka?

En filmhandledning från Mediateket av Elisabet Jonsved, elisabet.jonsved@edu.stockholm.se
För information och bokning av skolbio: kulan.stockholm sök på Skolbio Stockholm

Följ gärna Mediatekets arbete med film via Facebooksidan: Mediateket – film